

STEIN M. WIVESTAD

Stein M. Wivestad (68) er førstelektor i pedagogikk ved NLA Høgskolen i Bergen og hovedmannen bak databasen «Oppbyggelige eksempler for voksne som er nær barn». Basen er nettbasert og gir beskrivelser av bilder, film, musikk og tekster som kan danne utgangspunkt for samtaler mellom voksne som er forbilder for barn. Det er ikke bare beregnet på lærere, men like mye på fotballtrenere, barne- og ungdomsledere og foreldre. Medarbeiderne i databasen har til nå vært Åse Nylenna Akslen, Gunvi Sæle Jokstad, Ragna Ådlandsvik og Øyvind Økland.

Et godt forbilde?

James Bond i Roger Moores skikkelse rydder opp i kjent stil i *For your eyes only* fra 1981. – De fleste Bond-filmer følger et mønster hvor helten framstår som overfladisk og vellykket. Helter som alltid gjør suksess kan bevege oss bort fra en sann forståelse av oss selv, sier Stein Wivestad.

Foto: NTB scanpix

– «All you need is love»?

– The Beatles synger om følelser. De påstår til og med at det er enkelt: «It's easy». Men det er det jo ikke. Ubetinget kjærlighet er ikke først og fremst følelse, men holdning og handling. Det er en kjærlighet som ikke kalkulerer med å få noe tilbake og som ikke bare hjelper dem man har gode følelser for. Kjærligheten vender seg like mye til dem man ikke liker. Å se et annet menneske med kjærlighet innebærer å se den enkelte ikke som mer eller mindre dannet eller utdannet, men som elsket av Gud.

– *Betyr det at oppbygging er et spesifikt kristent prosjekt?*

– Jeg tror ikke det. Utgangspunktet for Kierkegaard er at alle mennesker er elsket av Gud. Å bygge opp forutsetter at alle har kjærligheten i seg. Da kan man elske på tvers av religiøse stillelinjer. I fortellingen om den barmhjertige samaritan spørres det ikke hva samaritanen, den fremmede, trodde på. Samaritanen så, på en annen måte enn presten, det mennesket som trengte hans hjelp. Det var blikket og medfølelsen som utløste handling, ikke læresemingene.

Vil bli «mestere». Med utgangspunkt i Søren Kierkegaards forståelse av «det oppbyggelige» har Wivestad skrevet en artikkel i tidsskriftet *Studies in Philosophy and Education* hvor han klargjør begrepet «oppbyggelige eksempler.» Han opererer med tre kriterier:

■ Noe er oppbyggelig hvis det hjelper oss til å forstå våre egne begrensninger og hjelper oss til å forstå at i vår kamp for å kontrollere verden og bli «mestere», vil vi også bli kontrollert av verden og dermed miste oss selv.

■ Noe er oppbyggelig hvis det hjelper oss til å se at vårt liv som helhet er en gave som vi er gitt.

■ Noe er oppbyggelig hvis det hjelper oss til å se andre uten hat, misunnelse og egoistisk kalkulering, og hvis det hjelper oss til å dele med andre de gode gavene vi selv er gitt.

– *Hva er et godt oppbyggelig eksempel på menneskets begrensning?*

– I 1940 laget Walt Disney tegnefilmen *Fantasia*. En av episodene har musikk av Paul Dukas basert på Goethes dikt «Der Zauberlehrling». Mikke Mus opptrer i rollen som lærling hos en trollmann, setter seg i mesterens stol og drømmer om å beherske verden. Det går veldig galt, og den vesle filmen er et godt utgangspunkt for samtale om hva som skjer når mennesket opphøyer seg til «mester» og ikke lenger ser sine begrensninger. Det er jo der vi er i dag, med en teknologi som langt på vei har tatt kontrollen over våre liv. Det moderne mennesket har problemer med å se sin begrensning.

Den andre. Wivestad skriver i sin artikkel at det å snakke om livet som en gave «utfordrer kjernen i en felles moderne forståelse av mennesket».

– Helt fra opplysningstiden er vi gjen-

«Danning og utdanning kan virke splittende, og derfor mener jeg vi trenger noe annet som er overordnet.»

Stein M. Wivestad

nomsyret med tankegods som fokuserer på den menneskelige prestasjon, på alt vi utretter og gjør med utgangspunkt i vår egen tenkning. «Jeg tenker, altså er jeg», sa Descartes. Den kristne filosofen Egil A. Wyller sier derimot: «Jeg elsker, altså er jeg.» Kierkegaard sier at den eneste solide plattform for oppbygging av mennesket er kjærligheten som er gitt betingelsesløst til alle mennesker.

– *Og da er vi over på ditt tredje kriterium, som handler om at «oppbyggelige eksempler» hjelper oss til å dele gavene vi er blitt gitt?*

– En av Kierkegaards oppbyggelige taler har utgangspunkt i det kjente Peter-

sitatet «kjærligheten skjuler en mengde synder.» Det er et godt poeng. Historien om faren og de to sønnene, som også Rembrandt har malt, er et sånne eksempel på dette. Faren er glad i begge, og forutsetter at både den fortapte, mismodige sønnen og den vellykkede, hovmodige sønnen har en mulighet i seg for kjærlighet. Når vi forutsetter kjærlighet hos den andre, blir vi i stand til å ignorere den andres dårlige sider og tilgi den andre. Vi kan erfare noe av det samme i Bachs *Konsert for to fioliner i d-moll*, hvor de to hovedstemmene venter på hverandre og omfavner hverandre, i Kieślowskis film *Blå* og i animasjonsfilmen *Tokyo Godfathers*. Det siste eksemplet forutsetter at også den rebelske tenåringsen, alkoholikeren og dragartisten har kjærlighet.

– *Og motsatt?*

– Mange eksempler kan føre oss bort fra menneskelig fellesskap. Rolling Stones hiten *I can't get no satisfaction* har en selvsentrert tekst som hyller den rastløse forbruker som bare er ute etter å tilfredsstille sine egne materielle og seksuelle behov og som aldri får nok. Helten i *Pirates of the Caribbean*-filmene er kynisk beregnende, og moralen er uttrykt i det slående mantra: «Ta det du kan, gi ingenting tilbake!»

Dårlig frø. Selv har Wivestad i hele sitt yrkesliv brukt kunst i pedagogisk sammenheng.

– *Hvilket kunstverk er det beste «oppbyggelige eksempel» du vet om?*

– Å, det er mange, men jeg vender stadig tilbake til Dostojevskis *Brødrene Karamasov*. Der sier Fader Sosima: «En dag har du kanskje gått forbi et lite barn med stygge ord og med vrede i ditt sinn; du har kanskje ikke lagt merke til barnet, men barnet la merke til deg, og det stygge bildet av deg blir kanskje igjen i barnets forsvarsløse hjerte. Du visste kanskje ikke om det, men kanskje sådde du dermed et dårlig frø i barnets sinn, og kanskje vokser frøet opp, bare fordi du ikke tok deg i akt overfor barnet, bare fordi du ikke hadde nok kjærlighet i ditt indre.» Eksemplet hjelper oss til å se at det er lett å føre dårlige sider av oss selv videre til neste generasjon. Skal det gode livet ha en framtid, må vi voksne som er nær barn arbeide med oss selv for å bli bedre mennesker. Her har vi en utfordring som stadig på ny må konkretiseres og levedeigjøres.